

MemoriiJurnale

Monica Lovinescu (19 noiembrie 1923–20 aprilie 2008)

În România. Licență în Litere la Universitatea din București. În afara unui basm scris la 7 sau 8 ani și publicat în *Dimineața copiilor*, își reneagă cu vehemență debuturile literare. De pe la 15 ani publică proze scurte în *Vremea*, *Kalende* etc. și un roman în mai multe numere consecutive din *Revista Fundațiilor Regale*. Imediat după război deține cronică dramatică la *Democrația* lui Anton Dumitriu. Tot atunci e asistenta lui Camil Petrescu la seminarul său de artă dramatică.

În Franța. Pleacă la Paris în septembrie 1947 ca bursieră a statului francez, iar în primele zile ale lui 1948 cere azil politic. La început face parte din tinere companii teatrale și semnează regia unor piese de avangardă. Situația din țară îi reține apoi integral atenția. Publică articole și studii despre literatura română și despre ideologia comunistă în numeroase publicații: *East Europe*, *Kontinent*, *Preuves*, *L'Alternative*, *Les Cahiers de L'Est*, *Témoignages*, *La France Catholique* etc. Semnează capitolul despre teatrul românesc în *Histoire des Spectacles* (Encyclopédie de la Pléiade, Gallimard). Traduce câteva cărți din românește, sub pseudonimele Monique Saint-Côme și Claude Pascal. Colaborează și la revistele în limba română din exil: *Luceafărul*, *Caete de Dor*, *Ființa Românească*, *Ethos*, *Contrapunct*, *Dialog*, *Agora* etc. Din 1951 până în 1975 realizează emisiuni literare și muzicale la Radiodifuziunea Franceză. Colaborează la Europa Liberă din 1962 până la închiderea secției franceze a postului, în 1992. Din 1967, emisiunile de mai mare ecou au fost *Teze și Antiteze la Paris* și *Actualitatea culturală românească*.

Volume: *Unde scurte* (ed. Limite, Madrid, 1978 și Humanitas, București, 1990); *Întrevederi cu Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Ștefan Lupășcu și Grigore Cugler* (Cartea Românească, 1992). La Editura Humanitas au mai apărut: *Seismograme. Unde scurte II* (1993), *Posteritatea contemporană. Unde scurte III* (1994), *Est-etice. Unde scurte IV* (1994), *Pragul. Unde scurte V* (1995), *Insula Șerpilor. Unde scurte VI* (1996), *La apa Vavilonului* (1999, 2001, 2008, 2010), *Diagonale* (2002, 2010), *Jurnal 1981–1984* (2002, 2003), *Jurnal 1985–1988* (2003), *Jurnal 1990–1993* (2003), *Jurnal 1994–1995* (2004), *Jurnal 1996–1997* (2005), *Jurnal 1998–2000* (2006), *Cuvântul din cuvinte* (2008), *Etica neuitării* (2008), *Jurnal esențial* (2010), *O istorie a literaturii române pe unde scurte* (2014).

Traducere din Ion Luca Caragiale: *Théâtre (Une nuit orangeuse, M'sieu Leonida face à la réaction, Une lettre perdue)*, adapté du roumain par Eugène Ionesco et Monica Lovinescu, L'Arche Editeur, Paris, 1994.

Monica Lovinescu

Jurnal
inedit

2001-2002

Ediție îngrijită și cuvânt înainte de
Astrid Cambose

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Mona Antohi
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Patricia Rădulescu
DTP: Radu Dobreci, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2014

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LOVINESCU, MONICA

Jurnal inedit: 2001–2002 / Monica Lovinescu;

îngrijire de ed., cuvânt înainte: Astrid Cambose. – București: Humanitas, 2014

ISBN 978-973-50-4432-9

I. Cambose, Astrid (ed.; pref.)

821.135.1-94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021 311 23 30 / 0372 189 509

Luni 1 ianuarie

Obsesiile mele par a ține nu de timpul care, totuși, se grăbește din ce în ce mai mult, cât de ordinator, acest mizerabil instrument căruia îi datorez două cărți și toate enervările de pe lume. În cazul de față, trebuie să fac exerciții cu noua „poliță de caractere“ românești trimisă de Adina Keneres.

Altfel, multe n-aș avea de spus. Telefoanele de rigoare. Fetele ne sorcovesc, Gelu mă înștiințează că a început să scrie (sau să „coacă“, după cum se exprimă el) despre Jurnalul lui V., pe urmă va trece la al meu, pe urmă la ceva mai general, probabil despre jurnal ca gen literar. Marina (fostă Graur) are acum nepoți de 4-5 ani, cât avea ea pe vremea când o plimbam prin Cișmigiu. Ar vrea neapărat să ne vadă, cu Leon (Ghica); lasă de fiecare dată impresia că are să-mi spună lucruri de o importanță capitală, iar când se întâmplă să ne întâlnim, convorbirea noastră e agreabil cotidiană. La urma urmei, e de-a dreptul nepoliticos felul în care refuz să-i văd pe unii și pe alții, de parcă timpul meu ar fi de diamante cântărind cine știe câte carate. Sanda Sto, mânăta de impecabila sa politețe, nu poate lăsa să treacă mileniul fără a se manifesta; îmbătrânește decent și modern, nu se jelește defel, de boli nici nu pomenește; Vlad, la fel, deși l-am întâlnit la dr. Mihăileanu și știu că n-o duce bine cu inima. Seniori trași printr-un inel al decenței.

Nu continui. Altfel, reîncep listele de nume care nu spun nimic. E un simplu exercițiu pentru semnele românești, văd că merge și nu mai am nici o scuză să înșir tot felul de banalități.

Vineri 5 ianuarie

Laura l-a adus miercuri pe Greg cu mașina unei vecine, troțkistă, ungueroaică și foarte simpatică. În cazul ei, cele trei epitețe merg bine împreună. Eram gata să fraternizez cu ea întru anarhie. Greg și-a tăiat acum altfel barba, a întinerit din nou. V. găsește că seamănă cu Ezra Pound. Ne-a adus încântat o carte despre Institutul Francez din București. Cel de pe vremuri. Tot acolo a rămas. Iremediabil. Laura a început să semene uimitor cu maică-sa, Odile.

Din moment ce evit sistematic să vorbesc despre felul în care se îmbătrânește în jurul meu și în mine (ar însemna s-o duc într-o jelanie), nu-mi rămâne nimic important de spus.

Neimportante, dar cu urări: telefoanele, firește. Încercăm să-i ridicăm moralul lui Gabriel (ți-ai și găsit cine s-o facă!). Niki, în pat cu o sciatică, a profitat, înțelept, ca să recitească proza lui Tolstoi despre Cecenia și constată că nimic nu s-a schimbat de vreun secol și mai bine acolo, nici metodele rușești, nici rezistența cecenă. Mihnea, și el cu o viroză, de data asta pariziană sadea, a fost nevoit să renunțe la călătoria în Cecenia, despre care nu i-a vorbit decât lui Niki, probabil ca să nu afle Catherine. Rezultatul? Niki zice că mai bine cu viroză pariziană, decât cu bombele care s-ar părea că au explodat pe drumul delegației franceze.

La Paris plouă. Începutul de an, ca de obicei, sinistru. Scriu la „Diagonale“ ca să le am de rezervă. După Greceanu (*Jurnal 2000–2002*), despre Radu Mărculescu – prizonieratul în Gulag. Cartea, remarcabilă, este cam întinată spre sfârșit

de prea multă literatură, cea pe care o concepe autorul în timpul detenției. Deși pretinde că versurile sale n-au decât valoare documentară, e vizibil că n-o crede, altfel n-ar consacra atâtea pagini basmelor sale în versuri, începând cu *Frumoasa adormită* și sfârșind cu *Prometeu*, și prima, și al doilea regândiți la modul original (nu degeaba a fost profesor de filozofie). Astfel, Prometeu nu mai este un revoltat, e privit „post-Hiroșima“, căindu-se că a furat focul de la zei ca să-l ducă oamenilor: iată ce-au făcut cu el! Nu transcriu în cronică aceste rezerve. Omul ne redă o pagină de istorie uitată cu sistem, ca și zeci de nume din cele fără de mormânt; n-am dreptul să vin cu nazurile mele estetice. Tot sunt mereu acuzată de „eticism“, e momentul să dovedesc dușmanilor mei că au dreptate!

Luni 8 ianuarie

Continui exercițiul acesta inutil: nu cred că noile semne îmi vor intra în reflex, dar nu se va putea spune că n-am încercat. Micro-evenimentul zilelor trecute: într-o revoltă cvasigeneralizată a elementelor electronice din casă, s-a stricat și televizorul, obligându-ne să recunoaștem rolul său, mult prea important, în economia serilor noastre. Cum nu prea mai ieșim, după o zi de lucru (ritmul se menține) trebuie să mai respir și altfel. Ne-am instalat, deci, o adevărată cinematecă acasă. Mă consolez – oarecum – adăugând imediat că nu vedem orice film. Din punct de vedere estetic suntem, așadar, salvați.

Ceea ce mi se pare acum greu de admis, totuși, e impresia de vid care se lasă odată cu căderea nopții. Până ce vom avea timp să cumpărăm un nou aparat, înregistrez rezultatele practice: am „Diagonale“ până în luna aprilie. Am scris până și despre Régis Debray, cu I.T.-ul său (intelectualul „terminal“) cu tot. Am început să citesc și pe atât de așteptatul Tzvetan Todorov, care a publicat de curând o anchetă asupra secolului

intitulată *Mémoire du mal. Tentation du bien*. Cum avusese o intervenție în *Le Débat* foarte impertinentă (deci pertinentă) față de neoideologii vocativi în dezbaterea Gulag/Holocaust, cum actualul volum poartă în miezul său această comparație, credeam că se va menține la același nivel al curajului intelectual. Mai ales că fusese recenzat în *Le Monde* (22 decembrie 2000) drept meritoriu, dar cu inadmisibile „provocări“. E drept că articolul era semnat de același Roger-Pol Droit care, la sfârșitul unei cronici profund înțelegătoare asupra *Fenomenului Pitești*, nega orice relație între tortura de acolo și comunism, retrăgându-i autorului (lui V.) dreptul de a o stabili.

M-am înfundat în lectură ca într-un mâl de mediocritate. Tot astfel reacționaseră V. și Gabriel. După lectura eseului semnat de Todorov asupra fantasticului, atât de apreciat la Paris, nu mai deschisese nimic de el, saturată de atâta cu-mințenie programată. Fulgerul său de neconformism din *Le Débat* n-a anunțat nici o furtună. Nu știu dacă-l voi duce până la capăt. În pornirea mea de „cronicar“ reînviat, îmi propusesem să scriu și despre el. Acum nu mai sunt sigură.

Ce bună surpriză Smaranda cu Cristian Bădiliță! Știam că sunt inteligenți, cultivați, doctoranzi, nu-mi închipuiam însă că ne vom simți atât de bine împreună, ducând-o într-un răs de pe la orele 7 până la miezul nopții. Nu domină doar impresia de voce bună și tinerețe împărtășită, par a ne fi comune și limbajul, și o anumită privire asupra lumii. Dacă am mai avea în jur de 30 de ani, cred că i-am vedea cam în fiecare zi.

Vorbesc la telefon cu Doina Jela, destul de remontată. Și-a organizat lansarea *Lexiconului* torționarilor din România comunistă, gata pentru o bătălie în care nu-și dă seama dacă Gabriel are poftă să se angajeze în clipa de față. A fost atât de dezgustat de „vadimită“ locală, încât luase hotărârea – nu știu dacă a revenit asupra ei – de a se retrage din viața publică.

Tot la telefon, cu Horia Patapievici. Mohorât. O nouă criză existențială, sau e responsabil marasmul general?

Chiar și cu „polița“ nouă de caractere românești, aparatul continuă să-și facă de cap. Mi-a înghițit tot finalul de vreo pagină în care mă ocupam, printre altele, de cazul cu totul aparte al lui Bernard Camboulives, profesor la Belfort, care s-a îndrăgostit mai întâi de România, apoi de o româncă. S-au căsătorit, au și un copil. A publicat un *Journal de Roumanie, la richesse sous les gravats*. A organizat la biblioteca municipală din Belfort o expoziție a cărții românești, cu un catalog explicativ deloc amatoristic, și alta cu fotografiile sale din România. Ne cere păreri critice. Singurele pe care i le-aș fi putut da privesc încrederea pe care o acordă greșit unor fanatici ai propriei persoane, de tipul lui Țepeneag sau, și mai rău, al lui Virgil Tănase. Nu lipsesc nici cei care fac afaceri cu „traducerea“ devenită vocație lucrativă, ca Jean-Louis Courriol, traducătorul lui Marin Sorescu, care își petrecea în anii '80 toate vacanțele la curtea lui Ceaușescu. Ce rost ar avea să-i pătez fascinația cu astfel de triste realități? Când e atât de reconfortant să vezi că „biet român, săracu“ nu e, ca de obicei, vitriolat de disprețul semenilor europeni.

Marti 9 ianuarie

Hăulică îmi trimite prin șofer (al Ambasadei?) albumul *Apostu* și caietul (sompțuos) consacrat colocviului UNESCO de la Grenoble, *L'imaginaire méditerranéen* – la care a participat și Marin Sorescu. Ca „sărbătoarea“ să fie completă, cărțile sunt însoțite de o orhidee și de urări tot atât de înflorate.

După-amiază, reuniunea mereu amânată cu trei bursieri români ce au cerut să ne vadă de peste o lună. Ana Luana Stoicea, căsătorită din decembrie cu un francez de la École Normale Supérieure, trebuie să-și treacă anul acesta teza de

doctorat în sociologie cu fiica lui Raymond Aron. Ne aduce de la Râmnic mai multe dosare cu diplome de onoare, cetățenii *idem*, articole, omagii, scrisori, casetă video, tot felul de ecouri a ceea ce s-a petrecut în „cel mai frumos oraș din lume“ în august trecut, la aniversarea lui V. Când discutăm despre situația din țară, analizează competent și lucid apariția postcomunistă, în toate straturile sociale, a „omului nou“.

Ana-Maria Gârleanu e o familiară a casei. (Ea ne-a pus în ordine corespondența din pod.) Teza ei despre poezii mistici contemporani din Franța nu avansează, nu numai din pricină că literatura franceză de astăzi duce lipsă de „mistici“, ci mai ales fiindcă ea duce lipsă de bursă. Ca să câștige un ban, e gata să facă mai orice (după un an de *visiting professor* într-o universitate americană a fost și *ouvreuse* într-un cinematograf). Își pierde însă tot timpul ce-ar trebui consacrat tezei. Cercuri vicioase din care ne-au trebuit și nouă, când eram de vârsta lor, ani și șansă ca să ieșim cu bine. Noi nu aveam de ales: în țară nu ne aștepta decât un viitor... comunist, după, mai mult ca sigur, un prezent carceral. Pentru a reveni la A.-M.G., i-am citit un eseu extrem de interesant despre Queneau. Fata e încântătoare, cu timidități nemimate.

Gabriel Marian, alt familiar al podului cu arhive, vine cu o plachetă de versuri, *Delphica*. V. îl aprecia dinainte. I-a și trimis câteva poeme lui Manolescu, care l-a publicat în *România literară*. Și el trece o teză. Și el o întârzie.

Cu toți trei, în jurul unei *galette des Rois*, o ducem ore în șir într-un răs. Suntem, deci, într-o fază care din afară trebuie să pară bună, din moment ce se amuză atât de intens cu noi.

Plecând în grabă de acasă la începutul după-amiezii, uit telefonul închis până după plecarea lor. Cum îi dau drumul, se răzbună și țiuie fără pauză. Printre alții, Bernard Camboulives de la Belfort: după elogiile meritate, îl invit acasă când va mai veni la Paris. Îl chemăm din nou pe Gabriel: se va duce la

lansarea *Lexiconului negru*, organizată de Doina Jela la Canal. De la Humanitas au telefonat ziua întreagă ca să ne trimită un fax. Gabriel a ales pentru coperta volumului al doilea din *Apa Vavilonului* o fotografie necorespunzând vârstei la care țineam acest Jurnal. Am tot încercat să-l conving să renunțe. În zadar. Îi place poza, chiar dacă a început să-și dea seama că anunță mai curând memoriile unei Coco Chanel, decât o poveste de exil.

Sâmbătă 20 ianuarie

Aseară m-am regândit la obsesia lui Gabriel cu albumul de fotografii pe care ar vrea să ni-l consacre (iar eu tot încerc să-l conving de contrariu). La emisiunea lui Bernard Pivot (*Bouillon de culture*), se afla printre invitați Françoise Giroud. Tocmai cu un „album“ din fotografiile personale, comentate de ea însăși. Deci ideea nu e chiar atât de absurdă pe cât mi se părea. În clipa de față, am chiar impresia că m-ar putea inspira. În orice caz, e de comunicat lui Gabriel. I-o voi spune, dar nu imediat. Este la Canal pentru ceva infinit mai serios: lansarea *Lexiconului* Doinei Jela, din colecția „Procesul comunismului“. Presupun că, în afară de coperta acestor cărți, sintagma nu-și mai află vreun alt loc în întreaga Românie. Mai ales nu în tribunale, dar nu numai. Nici pe buzele oamenilor. De mintea și de amintirile lor, ce să mai vorbesc.

Cu V. la Mihăileanu. De când n-am mai mers cu metro-ul? Dusul acolo, apoi cu taxiul la restaurantul Odéon, pentru stridiile străvechi, și înapoi acasă ne ia o bună parte din după-amiază și seară (de la 4 jumătate până pe la 11), ceea ce reprezintă acum o performanță. Mă reîntorc la Françoise Giroud. Vorbind de bătrânețea ei (pentru prima oară foarte vizibilă: are 84 de ani) cu sobrietate și cu realism, pomenește și de impresia de fragilitate ce-i încetinește mișcărilor. Așa mă simțeam

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	5
2001	15
2002	219
<i>Indice de nume</i>	295